

עמיר בניון, משורר התשובה

נתנאל אלישיב

פורסם באתר כיפה:

<http://www.kipa.co.il/tarbut/186/47207.html>

אודה ואתוודה, אף ששמו היה מוכר לי, רק לפני שנתיים וחצי התוודעתי ליצירתו המוסיקלית של עמיר בניון. היה זה בערב שבת, עת שמעתי בתוכנית הרדיו של ידידיה וסיון מאיר שיר שובה לב בשם 'פשוט סתם', ותהיתי לעצמי: מי זה שהצליח לכתוב, להלחין ולבצע בצורה כל כך יפה את תמצית הפרק הראשון בספר 'מסילת ישרים'? באותו היום עברתי ליד דוכן לממכר ספרים ומוסיקה יהודית, וראיתי שם בין התקליטורים העומדים למכירה את 'עומד בשער' של בניון. החלטתי לתת הזדמנות ורכשתי. הייתי צריך להאזין לדיסק כמה וכמה פעמים עד שהתחלתי להבין מה יש לפניי, כי מוסיקה טובה צריכה לימוד. הלכתי שבי אחר מלים מלאות עומק רוחני וכיסופים לתשובה ולגאולה, אחר לחנים ועיבודים גאוניים ואחר קול החודר לעמקי הנשמה, בו עדינות ועצמה דרות להן בכפיפה אחת ועומקים של רגש נחשפים בו. לכן, כששוחרר האלבום הבא בתור – 'לדעת הכל' – היה זה אך טבעי שאתן הזדמנות נוספת לבניון, ואכן לא התאכזבתי. שוב קיבלתי משהו ברמה אחרת לגמרי מכל מה שהכרתי במוסיקה הישראלית. אם בפעם הקודמת הדבר הראשון ש"תפס" אותי היה השיר הבנוי על תכני ה'מסילת ישרים', הפעם היה זה לחן מבריק וביצוע מבריק לא פחות לחזון העצמות היבשות של הנביא יחזקאל, ובאמת אני ממליץ להשמיע את השיר 'חזון יחזקאל' בטקסי יום העצמאות כמו גם בהצגות שמעלים בבני עקיבא בסוף חודש ארגון.

גם בין אלבומים המעיין של בניון איננו פוסק, והוא מזכה אותנו מדי פעם בפנינים יקרות, דוגמת שיעור גמרא מוסיקלי בסוגיית רבי שמעון בר יוחאי שנס למערה ('רוץ רבי שמעון'), או 'מה נשאר', שיר שבו ממש מרגישים את הכאב הדוקר בכל חדרי הלב על אבדן של חבר יקר בתאונת דרכים, ויש גם נגיעות של הומור, לרבות הומור עצמי ('בחייאת').

אני יכול להמשיך עוד ועוד בשבחי יצירתו של עמיר בניון, אבל קודם לכן עליי להשיב על שאלה מתבקשת: מה לי, איש חינוך, הכותב בדרך כלל על נושאים תורניים או אקטואליים, ולטור על מוסיקה? תשובתי היא שמי שמתעניין בכיוון שאליו מדינת ישראל צועדת ומי שאכפת לו מן ההיגיינה הנפשית והתרבותית של עם ישראל, טוב שיתעניין גם במוסיקה. למוסיקה יש השפעה רבה על נפש האדם, ולעתים קרובות האמנים חשים את הכיוון שאליו החברה עתידה לצעוד עוד בטרם היא יודעת זאת בעצמה. עמיר בניון הוא רק אחד מתוך כמה וכמה אמנים מן השורה הראשונה בתרבות הישראלית שבחרו באומץ להתחבר לתורת ישראל, ובמקום להפנות עורף לציבור הרחב, כפי שנהגו חוזרים בתשובה בעבר, הם ממשיכים לתרום לעולם התרבותי של כלל הציבור, ולזכות את הרבים בדברים הנפלאים שמתרחשים כשכשרון מוסיקלי אמיתי פוגש במעמקים שרק עולם האמונה יכול להוביל אליהם.

הופעת מוסיקה מסוג זה היא חלק מחזונו של מורנו הגדול, מרן הרב קוק זצ"ל. הרב קוק חי תשובה, חלם תשובה וראה בתשובה את הנדבך המרכזי לא רק ביצירתו, אלא בכל התורה כולה (ראה את הקדמתו ל"אורות התשובה"). באחת הפסקאות שנוספו ל"אורות התשובה", שואל הרב כך:

משורר התשובה
הנולדת כבר?

ואם בשחקים עודנה
צרוה שמה נשמתך
בצור החיים,
מהרה רדה
ועורר פנך.

ישמעו כל דכאי-לב,
יאזינו כל ערלי-רוח,
להמית נבליך,
ושבו וחי.

(אורות התשובה, תוספות תשובה ד, עמ' קמד; ראה גם אורות התשובה יז ה)

הרב קוק ידע אלו עומקים נפשיים מצויים בעולם התשובה, והוא גם ידע היטב שתפקידה של האמנות לבטא את כל הגוונים הטהורים של מעמקי נפש האדם (ראה הקדמה לשיר השירים בתחילת 'עולת ראה' חלק ב). אינני חושב שניתן לומר על אף אמן יחיד שהוא הוא משורר התשובה, לתשובה יש משוררים רבים, אבל עמיר בניון הוא בהחלט אחד הבולטים שבהם בזמננו, ולטעמי המוכשר ביותר. לא לחינם אמנים מן השורה הראשונה בארץ פונים אליו כדי שיואל בטובו לתרום להם מלחניו ואף לעבד את יצירותיהם.

לפעמים אנשים מתפלאים שאני – אשכנזי ויוצא גלות אמריקה – מרבה בשבחה של יצירתו ה"מזרחית" של עמיר. תשובתי היא שמלבד מה שכל המתבצר בעדתו מפסיד דברים הרבה, הרי שבמקרה של עמיר הגדרה זו חוטאת לאמת; רק מי שלא מכיר לעומק את יצירתו חושב שהיא מזרחית, כי באמת המוסיקה שלו מרובת רבדים וכוללת בתוכה רוק, פיוט, ערביות, מוסיקה קלאסית, ולפעמים אני אפילו קולט בין השורות נגיעות של חזנות. למעשה בניון הפך להיות ז'אנר בפני עצמו.

דברים אלו נכתבים לכבוד יציאת האלבום העשירי של עמיר 'עץ על מים'. את האלבום בשלמותו עדיין לא שמעתי, אבל השם מתאים מאוד לכיוון של בניון, שכן לא כל היצירה של עמיר שייכת לתחום הקודש, אבל גם החול נשמע אחרת לגמרי כשהוא בא מנפש שמחוברת אל הקודש. בפרק הראשון בספר תהלים נאמר ביחס לאיש אשר לא הלך בעצת רשעים: "והיה כעץ שתול על פלגי מים אשר פרו יתן בעתו ועלהו לא יבול". כשהעץ שתול על פלגי מים, כלומר כשהנפש מושפעת בעיקר מחכמת התורה, אזי גם העלים – צדדי החול שבחיים, אינם נובלים, אלא הם מוארים מאורה של הנשמה.

הכותב הוא מחנך במכינה הקדם-צבאית 'בני דוד' בעלי ומנהל את הוצאת הספרים מכון בניין התורה.

ניתן למצוא טורים נוספים שלו ב-www.binyanhatorah.com